

Radostaw Robiński

Umowa o świadczenie usług *efinancing*

An Agreement for the Provision of Efinancing Services

Wprowadzenie

W pierwszej i drugiej dekadzie XXI w. występowały korzystne warunki do rozwoju rynku usług finansowych. W tym okresie niektóre banki wzbogaciły swoją ofertę usług o *efinancing*. Regularne świadczenie przez banki usług finansowania krótkoterminowych wierzytelności handlowych dostawców albo odbiorców towarów i usług doprowadziło do wykreowania nowej umowy, tj. umowy o świadczenie usług *efinancing*. Jednak wykreowanie tej umowy nasuwa wiele jurydycznych wątpliwości. Jaki jest jej przedmiot? Czy jest ona nową umową nienazwaną, czy tylko rzadko wykorzystywaną odmianą umowy nazwanej? Które z istniejących regulacji prawnych znajdują do niej zastosowanie? Jakie problemy prawne występują na tle umowy o świadczenie usług *efinancing*? Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na wskazane pytania.

1. Przedmiot umowy o świadczenie usług *efinancing*

W wyniku zawarcia umowy o świadczenie usług *efinancing* dostawca zobowiązuje się do przeniesienia na rzecz banku wierzytelności pieniężnej przysługującej mu wobec odbiorcy oraz do zapłaty prowizji, a bank zobowiązuje się zapłacić dostawcy sumę pieniężną, na jaką opiewa ta wierzytelność, pomniejszoną o dyskonto (zob. Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2010, IPPP3/443-243/09-5/S/MM; Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2013, IPPP3/443-243/09/13-12/S/MM; Pismo Dy-

rektora Krajowej Informacji Skarbowej, 2021, IPPP3/443-243/09-3/S/IG; Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20). Przedmiotem umowy o świadczenie usług *efinancing* mogą być czynione wierzytelności o różnych wartościach. W teorii każda wierzytelność pieniężna może być przedmiotem tej umowy. Jednak bankowi nie opłaca się świadczyć usług *efinancing* dla wierzytelności o niewielkiej wartości. W praktyce bank ustala wartość wierzytelności, dla których będą świadczone usługi *efinancing*, dochodząc do porozumienia z dostawcą lub odbiorcą towarów i usług. Aby transakcja była opłacalna dla banku, wartość wierzytelności musi wynosić co najmniej kilkaset tysięcy złotych. Niektóre banki wskazują nawet minimalną wartość wierzytelności mogących być przedmiotem umowy o świadczenie usług *efinancing*, np. PEKAO S.A. świadczy usługi *efinancing* dla wierzytelności o minimalnej wartości 500 000 złotych. Przedmiotem tego rodzaju umów czynione są także wierzytelności o wartości kilku milionów złotych (zob. Stecki, 1997, s. 58–59; Ziarko-Siwiek, 2009, s. 387; Bank Pekao, b.d.; Wyrok SO w Szczecinie, 2014, VIII GC 234/14). Umowa o świadczenie usług *efinancing* może być zawarta przez bank w jednej z kilku postaci, wśród których można wymienić: umowę o świadczenie usług *efinancing* z regresem, umowę o świadczenie usług *efinancing* bez regresu, umowę o świadczenie usług *efinancing* zapewniającą finansowanie odbiorców, umowę o świadczenie usług *efinancing* zapewniającą finansowanie dostawców, umowę o świadczenie usług *efinancing* zabezpieczoną cesją praw z umowy ubezpieczenia bez regresu, a także umowę o świadczenie usług *efinancing* zabezpieczoną cesją praw z umowy ubezpieczenia z regresem (zob. Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2010, IPPP3/443-243/09-5/S/MM; Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2013, IPPP3/443-243/09/13-12/S/MM; Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 2021, IPPP3/443-243/09-3/S/IG; Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20; Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20).

W podstawowej wersji przedmiotem umowy o świadczenie usług *efinancing* jest wykup przez bank wierzytelności dostawcy wobec odbiorcy. Na podstawie

tej umowy wierzytelności są przelewane przez dostawcę na rzecz banku zgodnie z zasadami określonymi w umowie. W ramach zawartej umowy bank zobowiązuje się zapłacić z tytułu przelewu na jego rzecz każdej z wierzytelności kwotę tej wierzytelności pomniejszoną o dyskonto, stanowiące wskazany w umowie procent wartości przelewanej wierzytelności. Wysokość dyskonta jest naliczana za okres od daty udzielenia finansowania do daty płatności określonej w fakturze bądź do daty wydłużonej o liczbę dni respektowych, czyli dni przewidywanego przez strony umowy o świadczenie usług *efinancing* okresu opóźnienia dłużnika (odbiorcy) w spłacie wierzytelności względem terminu wynikającego z przedstawionych faktur, o ile taki sposób obliczenia dyskonta przewidują postanowienia umowy. Do obliczenia dyskonta (odsetek dyskontowych) wykorzystuje się stopę referencyjną. Poza tym bankowi należy się dodatkowe wynagrodzenie określone prowizją operacyjną (Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20). Następnie dłużnik (odbiorca) dokonuje spłaty wykupionej przez bank wierzytelności na wskazany przez niego rachunek do spłaty.

Postanowienia umowy o świadczenie usług *efinancing* mogą także zobowiązywać bank do realizacji tzw. czynności dodatkowych (usług dodatkowych), na które składa się rejestrowanie faktur w systemach bankowych, techniczna obsługa dyspozycji wykupu faktur (wniosków składanych w formie elektronicznej), monitoring wierzytelności oraz ich administracja, rozliczanie spłat wpływających na przeznaczony do tego rachunek bankowy, ocena transakcji, przyznanie limitu i sublimitów finansowania oraz administrowanie nimi, prowadzenie rachunku bankowego przeznaczonego do dokonywania spłat, a także udostępnianie danych o wierzytelnościach w postaci raportów elektronicznych. Za realizację czynności dodatkowych bank pobiera różnego rodzaju opłaty i prowizje, np. opłatę za rozliczenie spłaty nienależnej, opłatę za wypłatę środków pieniężnych na rachunek bankowy prowadzony przez inny bank, prowizję za przyznanie limitu, prowizję za niewykorzystanie limitu.

W zależności od wybranej postaci umowy o świadczenie usług *efinancing* bankowi może przysługiwać prawo regresu. Przez prawo regresu należy rozumieć możliwość dochodzenia zwrotu od określonego podmiotu sumy środków pieniężnych wyłożonych na rzecz innego podmiotu. W przypadku nieuregulowania przez odbiorcę całości lub części spłaty wykupionej przez bank wierzytelności w dacie końca finansowania, bank dokona jej rozliczenia w drodze regresu do dostawcy w dniu roboczym następującym po dniu końca finansowania, poprzez obciążenie dostawcy nieuregulowaną częścią kwoty finansowanej wierzytel-

ności. Jeśli dostawca udzielił bankowi pełnomocnictwa do swojego rachunku bankowego, bank może obciążyć ten rachunek bankowy nieuregulowaną przez odbiorcę częścią kwoty finansowanej wierzytelności, a także nieuregulowanymi odsetkami. Ponadto wybór określonej postaci umowy o świadczenie usług *efinancing* może łączyć się z koniecznością zabezpieczenia roszczeń banku, które może stanowić dokonany na jego rzecz przez dostawcę przelew praw do odszkodowania z umowy ubezpieczenia (zob. Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2010, IPPP3/443-243/09-5/S/MM; Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2013, IPPP3/443-243/09/13-12/S/MM; Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 2021, IPPP3/443-243/09-3/S/IG; Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20; Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20).

2. Umowa o świadczenie usług *efinancing* – nowa umowa nienazwana czy nowy rodzaj umowy nazwanej?

Przechodząc do ustalenia statusu umowy o świadczenie usług *efinancing* należy zwrócić uwagę na podział umów na umowy nazwane i nienazwane. Umowy nazwane (*contractus nominatus*) to umowy, dla których zostały przewidziane regulacje prawne w ustawach – zatem stanowią one ustawowo określone typy umów. Dla uznania umowy za umowę nazwaną wymaga się określenia minimum jej składników, czyli stron, przedmiotu oraz treści, które stanowią tradycyjnie wyodrębniane *essentialia negotii* (Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Skowrońska-Bocian, 2016, s. 136; Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Kocot, Skowrońska-Bocian, 2021, s. 494; Katner, 2018, s. 6–7; Machnikowski, 2020, s. 618–619; Pannert, 2019, s. 90; Radwański, Panowicz-Lipska, 2019, s. 7–9; Witczak, Kawałko, 2015, s. 58). Natomiast umowy nienazwane (*contractus innominatus*) to umowy, dla których ustawy nie przewidują wyłącznie właściwych dla nich regulacji – nie da się ich przyporządkować do ustawowo określonych typów umów. Jednak umowa nienazwana może nabrać pewnych składników stałych oraz cech umożliwiających odróżnienie jej od umów podobnych, aczkolwiek nie tożsamy. Zazwyczaj dla takiej umowy tworzone są wzorce oraz regulaminy. Taka umowa nienazwana zaczyna być traktowana jako umowa nazwana – jak odrębny typ umowy. Wtedy bywa ona określana empirycznym typem umowy (zob. Brzozowski, Jastrzębski,

Kaliński, Skowrońska-Bocian, 2016, s. 136; Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Kocot, Skowrońska-Bocian, 2021, s. 499; Katner, 2018, s. 12–13; Pannert, 2019, s. 90; Radwański, Panowicz-Lipska, 2019, s. 9–10; Witczak, Kawałko, 2015, s. 58; Safjan, 2020, s. 1153).

Bank zawiera z poszczególnymi klientami indywidualne umowy o świadczenie usług *efinancing*. W kwestiach nieuregulowanych w umowie znajdują odpowiednie zastosowanie postanowienia regulaminów dotyczących świadczenia usług (zob. Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2010, IPPP3/443-243/09-5/S/MM; Pismo Izby Skarbowej w Katowicach, 2013, IBPBI/2/423-335/13/JD; Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2013, IPPP3/443-243/09/13-12/S/MM; Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2015, IPPP1/4512-197/15-2/BS; Pismo Izby Skarbowej w Warszawie, 2015, IPPB1/4511-299/15-4/JS; Pismo Krajowej Informacji Skarbowej, 2017, IBPBI/2/423-335/13-1/MM; Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, 2021, IPPP3/443-243/09-3/S/IG; Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Gliwicach, 2014, I SA/Gl 1318/13; Wyrok SO w Szczecinie, 2014, VIII GC 234/14; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, II FSK 2883/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20; Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20). W aktualnie obowiązującym stanie prawnym nie występują jurydyczne regulacje stanowiące odrębne podstawy prawne właściwe tylko dla umowy o świadczenie usług *efinancing*. Próżno szukać odrębnych podstaw prawnych właściwych wyłącznie dla tej umowy, np. w Kodeksie cywilnym (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360; dalej: k.c.), ustawie – Prawo bankowe (Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2324 z późn. zm.; dalej: u.p.b.) czy ustawie o podatku od towarów i usług (Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 931 z późn. zm.). W Polsce także nie obowiązuje odrębny akt normatywny, który zawierałby regulacje właściwe dla tej umowy. Aby przybliżyć status prawny umowy o świadczenie usług *efinancing*, należy dokonać analizy umów, do których umowa ta jest porównywana, m.in. umowy przelewu wierzytelności, umowy *faktoringu* czy umowy *forfaitingu*.

Analiza piśmiennictwa odnoszącego się do wyżej wymienionych umów pozwala zaobserwować podobieństwa łączące wskazane umowy oraz dzielące je różnice. Należy zważyć, że podstawowym przedmiotem umowy o świadczenie usług *efinancing*, umowy *faktoringu*, a także umowy *forfaitingu* jest przelew

wierzytelności. Chociaż stronami umowy o świadczenie usług *efinancing*, umowy *faktoringu*, umowy *forfaitingu* oraz umowy cesji są podmioty nabywające wierzytelność oraz wierzyciele, wskazuje się także na obecność trzeciego podmiotu – dłużnika. Pomimo pewnych podobieństw, wskazane umowy dzielą jednak istotne różnice. Zawarcie określonej umowy wiąże się z zamierzonym celem, którym przy *efinancingu*, *faktoringu*, a także *forfaitingu* jest zapewnienie finansowania działalności dostawcy. Natomiast celem cesji jest przelew wierzytelności z majątku wierzyciela do majątku osoby trzeciej. W przeciwieństwie do umowy cesji, umowa o świadczenie usług *efinancing*, umowa *faktoringu*, a także *forfaitingu* może nakładać na bank (nabywcę wierzytelności) obowiązek realizacji czynności dodatkowych (usług dodatkowych). W przypadku umowy o świadczenie usług *efinancing*, umowy *faktoringu*, a także umowy *forfaitingu* przelew wierzytelności następuje za wynagrodzeniem. Inaczej sytuacja wygląda w odniesieniu do umowy cesji, gdzie przelew wierzytelności może nastąpić także bez zapłaty wierzycielowi wynagrodzenia. Umowa o świadczenie usług *efinancing*, podobnie jak umowa *faktoringu*, może być z regresem. Natomiast w ramach umowy *forfaitingu* oraz umowy cesji przeniesienie wierzytelności następuje bez regresu. Przedmiotem umowy o świadczenie usług *efinancing* mogą być tylko wierzytelności istniejące, umowy *forfaitingu* – wyłącznie wierzytelności przyszłe, natomiast umowy *faktoringu* oraz umowy cesji – istniejące oraz przyszłe. Usługi *efinancingu*, *faktoringu* oraz *forfaitingu* są świadczone dla wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym, natomiast w ramach cesji może zostać przelana dowolna wierzytelność. Stronami umowy o świadczenie usług *efinancing*, podobnie jak stronami umowy *faktoringu* i umowy *forfaitingu*, mogą być tylko przedsiębiorcy, zaś stronami umowy cesji mogą być dowolne osoby. Ponadto cesja umożliwia przelew wierzytelności pieniężnych, jak i niepieniężnych, natomiast w ramach *efinancingu*, *faktoringu*, a także *forfaitingu* przelane mogą być tylko wierzytelności pieniężne (zob. Biskupski, 2014, s. 7–18; Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Kocot, Skowrońska-Bocian, 2017, s. 479–506; Cempura, Kosolik, 2021, s. 726; Cieplą, 2013, s. 977–991; Kocot, 2015, s. 314–324; Koziel, 2010, s. 736–754; Kreczmańska-Gigol, 2006, s. 18–20; Mojak, 2021, s. 177–193; Rogacka-Łukasik, 2011, s. 99–100; Sikorski, 2019, s. 943–950; Sobolewski, 2013, s. 954–958; Stecki, 1997, s. 15–16; Tokarski, 2005, s. 38–100; Wolak, 2020, s. 1128–1134; Ziarko-Siwiek, 2009, s. 382). Przedstawione powyżej porównanie pozwala stwierdzić, że umowa o świadczenie usług *efinancing* wykazuje pewne podobieństwa względem umów, do których jest porównywana, jednak przeważają różnice niepozwalające na utożsamianie tej umowy z innymi umowami, zwłaszcza umową przelewu wierzytelności, umową *faktoringu* czy umową *forfaitingu*. Aby ustalić jurydyczny

charakter umowy o świadczenie usług *efinancing* warto także odnieść się do dorobku judykatury.

W wyroku z dnia 2 marca 2010 r. WSA w Warszawie wskazano, że występują przypadki, w których bank, zawierając umowę o świadczenie usług *efinancing*, ogranicza się tylko do nabycia wierzytelności od dostawcy. W przypadku braku usług dodatkowych taką umowę należy uznać za umowę cesji. W dalszej części tego orzeczenia podkreślono, że główny i zasadniczy cel zawieranych umów o świadczenie usług *efinancing* stanowi finansowanie, natomiast dodatkowe usługi mają charakter drugorzędny i pomocniczy. Z tego powodu ich ewentualne wprowadzenie do umowy o świadczenie usług *efinancing* nie powinno automatycznie skutkować uznaniem świadczonych przez bank usług jako *faktoringu* albo usług ściągania długów (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09). Jednakże w wyroku z dnia 6 września 2011 r. WSA w Warszawie wyraził pogląd, w świetle którego umowa o świadczenie usług *efinancing* odpowiada kryteriom kwalifikacji właściwym dla umowy *faktoringu*, tym samym zajmując odmienne stanowisko wobec dotychczas występującego w judykaturze. W ocenie sądu zawarcie umowy o świadczenie usług *efinancing* służy zapłacie długów i bez znaczenia pozostaje, że przedmiotem tej umowy są wierzytelności regularne, a nie nieściągalne. Dodatkowo WSA w Warszawie podkreślił, że możliwe jest wystąpienie przelewu wierzytelności, który nie będzie stanowić usługi odzyskiwania długu, jako przykład podając, że nabywcy aktywów przedsiębiorstwa, w związku ze sprzedażą przedsiębiorstwa, mogą nabyć wierzytelności jako część składową tych aktywów, jednak traktowanie takich transakcji zakupu jako usług odzyskiwania długów kolidowałoby z ich naturą (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11). Zasadne wydaje się stwierdzenie, że sąd – wyrokując w tej sprawie – miał jednak pewne wątpliwości względem jurystycznego charakteru umowy o świadczenie usług *efinancing*. Dodatkowo argumentacja przytoczona w uzasadnieniu orzeczenia nie wydaje się wystarczająca, co sprawia, że należy podać w wątpliwość zasadność poglądu, w myśl którego umowa o świadczenie usług *efinancing* w rzeczywistości stanowi umowę *faktoringu*.

W wyroku z dnia 19 marca 2013 r. wskazano, że istotę świadczenia banku w umowie o świadczenie usług *efinancing* stanowi finansowanie wierzytelności. Ponadto bank może, subsydiarnie i fakultatywnie, zobowiązać się do świadczenia określonych administracyjnych usług dodatkowych, jednak nie przesądza to o kwalifikacji umowy o świadczenie usług *efinancing* jako umowy *faktoringu* (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13). W orzeczeniu z dnia 9 grudnia 2014 r. WSA w Warszawie zważył, że umowy *faktoringu* wykorzystywane są przy umowie o świadczenie usług *efinancing* zapewniającej finansowanie

dostawców, gdzie bank zawiera umowy zarówno z odbiorcami, jak i z dostawcami. W niniejszym orzeczeniu sąd ten podkreślił, że w tej postaci umowy o świadczenie usług *efinancing* zasadniczą usługę stanowi usługa *faktoringu*, natomiast inne czynności wykonywane w ramach zawartych umów z odbiorcą stanowią czynności pomocnicze, dodatkowe względem zawartej umowy i ich samoczynne istnienie nie znajduje żadnych podstaw prawnych (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14). Pogląd ten został podzielony w kolejnym orzeczeniu. W wyroku z dnia 11 maja 2017 r. WSA w Warszawie stwierdził, że analiza postaci umów o świadczenie usług *efinancing* prowadzi do wniosku, że celem przyświecającym zawieraniu umów o świadczenie usług *efinancing* jest finansowanie dostawców (wierzycieli) oraz – w niektórych postaciach tej umowy – odbiorców (dłużników) i zapewnienie im płynności finansowej. Sąd ten także stwierdził, że w jego ocenie umowy o świadczenie usług nie można kwalifikować jako umowy *faktoringu* (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17). Niewiele ponad trzy lata później, w wyroku z dnia 30 lipca 2020 r. WSA w Warszawie zajął podobne stanowisko. Ponadto w wyroku sąd ten doprecyzował, że celem umowy o świadczenie usług *efinancing* jest finansowanie, co prowadzi do wniosku, że bank nie działa w celu przejęcia ryzyka braku zapłaty. Dodatkowo należy podkreślić, że przedmiotem finansowania mogą być tylko takie wierzytelności, względem których nie stwierdzono ryzyka, że nie zostaną spłacone. Umowy o świadczenie usług *efinancing* mogą dotyczyć tylko wierzytelności, które m.in. powstały w ramach obrotu handlowego, powstały pomiędzy dostawcą oraz odbiorcą, są bezsporne, zbywalne, udokumentowane, mają charakter pieniężny, istnieją (zasadniczo) w kwocie wyrażonej na fakturze, nie są przedawnione oraz wierzytelności, których termin płatności jeszcze nie zapadł bądź nie są jeszcze wymagalne, a w przypadku wierzytelności przyszłych, takie które pozostają wolne od wszelkich obciążeń na rzecz osób trzecich, wolne od tytułów egzekucyjnych, a także nieobjęte postępowaniem sądowym. Niewątpliwie umowa o świadczenie usług *efinancing* nie pozostaje umową ściągania długów, a tym samym umową *faktoringu*, który stanowi jedną z jej postaci (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20). Podobne stanowisko zajął także w wyroku z dnia 22 czerwca 2021 r., wskazując, że umów o świadczenie usług *efinancing* nie należy utożsamiać z umowami ściągania długów. Umowa o świadczenie usług *efinancing* ma na celu zapewnienie płynności finansowej dostawcy lub odbiorcy towarów i usług. Do ustalenia statusu prawnego umowy niezbędna jest szczegółowa analiza jej postanowień przeprowadzona w aspekcie celu, przyczyny jej zawarcia oraz skutków ekonomicznych (zob. Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20).

Stanowisko judykatury względem jurydycznego charakteru umowy o świadczenie usług *efinancing* nie pozostaje jednolite, aczkolwiek przeważają orzeczenia, w świetle których nie należy utożsamiać umowy o świadczenie usług *efinancing* z umową *faktoringu*. Wnikliwa analiza piśmiennictwa oraz wybranych orzeczeń judykatury prowadzi do wniosku, że umowa o świadczenie usług *efinancing* stanowi nowy typ empiryczny umów nienazwanych (zob. Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20). Główny i zasadniczy cel umowy o świadczenie usług *efinancing* stanowi finansowanie wierzytelności, natomiast pozostałe usługi mają charakter subsydiarny (posiłkowy, pomocniczy, dodatkowy) (Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13). Co prawda, przy umowie o świadczenie usług *efinancing* wykorzystuje się instytucję cesji wierzytelności (Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20), jednak jest ona wykorzystywana także przy realizacji innych umów, np. umowy *faktoringu*, *forfaitingu*, przelewu wierzytelności na zabezpieczenie (Ciepła, 2013, s. 977–991; Koziół, 2010, s. 736–754; Mojak, 2021, s. 177–193; Sikorski, 2019, s. 943–950; Sobolewski, 2013, s. 954–958; Wolak, 2020, s. 1128–1134) – wykorzystanie więc instytucji cesji nie przesądza o kwalifikacji umowy o świadczenie usług *efinancing* jako znanego typu umowy stosującej konstrukcję przelewu wierzytelności. Poza tym, za wyodrębnieniem umowy o świadczenie usług *efinancing* jako nowego typu empirycznego umów nienazwanych przemawia wieloletnia praktyka zawierania tej umowy przez wybranych przedstawicieli środowiska bankowego (zob. Katner, 2018, s. 12). Wskazanego statusu tej umowy nie pozwala zanegować znaczna liczba jej postaci, a także wariantów – w praktyce występuje umowa *faktoringu*, która nie ma jednolitego charakteru, a traktowana jest jako odrębny typ empiryczny umów nienazwanych, mimo że *faktoring* posiada wiele odmian, w tym metafaktoring, faktoring powierniczy, zmodyfikowany, honorarium-faktoring, *bulk factoring*, faktoring leasingowy, refaktoring, *reverse-factoring*, e-faktoring czy faktoring z kartą kredytową (Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Kocot, Skowrońska-Bocian, 2017, s. 502; Katner, 2011, s. 75; Kocot, 2015, s. 309; Kreczmańska-Gigol, 2006, s. 18; Ziarko-Siwek, 2009, s. 394). Ze względu na wyżej wymienione różnice nieusprawiedliwione byłoby całkowite utożsamianie *efinancingu* z faktoringiem (zob. Rogacka-Łukasik, 2011, s. 100).

3. Cechy umowy o świadczenie usług *efinancing*

Należy wskazać, że umowa o świadczenie usług *efinancing* jest umową o charakterze konsensualnym (dochodzi do skutku z chwilą złożenia zgodnych oświadczeń woli przez bank i dostawcę), dwustronnie zobowiązującym (dostawca towarów i usług przelewa na bank wierzytelność, natomiast bank udostępnia dostawcy ustaloną sumę środków pieniężnych), odpłatnym (w zamian za finansowanie wierzytelności bank otrzymuje wynagrodzenie, np. odsetki, zaś dostawca za przelew wierzytelności uzyskuje ustaloną sumę środków pieniężnych), wzajemnym (świadczenia każdej ze stron umowy o świadczenie usług *efinancing* stanowią odpowiednik świadczenia drugiej strony) oraz kauzalnym (przyczynę zawarcia umowy stanowi potrzeba uzyskania ustalonej sumy środków pieniężnych w określonym czasie) (zob. Czachórski, Brzozowski, Safjan, Skowrońska-Bocian, 2009, s. 135–140; Witczak, Kawałko, 2015, s. 52–56; Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Skowrońska-Bocian, 2016, s. 139–143; Pannert, 2019, s. 86–89; Radwański, Olejniczak, 2020, s. 125–130; Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20; Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20). Warto nadmienić, że umowa o świadczenie usług *efinancing* ma charakter terminowy – zawiera się ją na określony czas (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20). Ponadto należy wskazać, iż umowa ta należy do umów kwalifikowanych podmiotowo – stronami tej umowy są banki (czyli przedsiębiorcy) oraz klienci „korporacyjni” – dostawcy (osoby fizyczne, osoby prawne, a także jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej prowadzące działalność gospodarczą) albo odbiorcy towarów i usług (podmioty prowadzące pełną księgowość) – także przedsiębiorcy (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20). Tak więc, umowa o świadczenie usług *efinancing* jest umową dwustronnie

handlową (gospodarczą), gdyż znajduje zastosowanie jedynie w ramach obrotu pomiędzy przedsiębiorcami.

Warto zwrócić uwagę na status usług *efinancing* na tle przepisów ustawy prawo bankowe. Przewidziany w art. 5 u.p.b. katalog czynności bankowych można podzielić na czynności bankowe *sensu stricto* (art. 5 ust. 1 u.p.b.) oraz czynności bankowe *sensu largo* (art. 5 ust. 2 pkt 5 u.p.b.) (Ofiarski, 2013, s. 104; Paxford, 2013, s. 37; Sikorski, 2015, s. 27; Szuster, Wyrwiński, 2005, s. 87–88). W świetle art. 5 u.p.b. usługi *efinancing* nie należą do katalogu czynności bankowych. Jednak zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 5 u.p.b. czynność bankową stanowi także nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych, o ile jest wykonywane przez banki. Wskazany przepis odnosi się do czynności, których podstawę stanowi cesja (Bajor, Kociucki, Kondek, Królikowska, 2020, s. 99; Mazur, 2008, s. 47; Ofiarski, 2013, s. 129; Szuster, Wyrwiński, 2005, s. 98). Podstawowy przedmiot umowy o świadczenie usług *efinancing* stanowi nabycie przez bank wierzytelności przy wykorzystaniu instytucji cesji. Z tego też względu zasadne wydaje się stwierdzenie, że usługi *efinancing* stanowią czynność bankową, jeżeli są świadczone przez bank. W takim przypadku usługi *efinancing* nie są czynnością bankową obiektywną, lecz mogą być czynnością bankową subiektywną, gdy będą wykonywane przez bank (zob. Kreczmańska-Gigoł, 2006, s. 43; Rogacka-Łukasik, 2011, s. 30; Ziarko-Siwiek, 2009, s. 377). Skutkiem zakwalifikowania *efinancingu* do czynności bankowych jest konieczność przestrzegania regulacji dotyczących współczynników koncentracji wierzytelności bankowych (art. 71 u.p.b.) oraz konieczność zachowania tajemnicy bankowej względem wszystkich informacji związanych z zawarciem umowy o świadczenie usług *efinancing* (art. 104 ust. 1 u.p.b.).

Należy nadmienić, że umowa o świadczenie usług *efinancing* może być zawarta w dowolnej formie. W praktyce tego typu umowy zawierane są najczęściej w formie pisemnej. Nie ma przeszkód, aby umowa o świadczenie usług *efinancing* została zawarta w formie elektronicznej. Do zachowania tej formy niezbędne jest złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Warto dodać, że oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoznaczne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej (art. 78¹ k.c.). Nie ma także przeciwwskazań, aby przy zawieraniu umowy o świadczenie usług *efinancing* jedna strona złożyła oświadczenie w formie pisemnej, a druga w formie elektronicznej (zob. Załucki, 2020, s. 236). Jeżeli stroną umowy o świadczenie usług *efinancing* będzie bank umowa ta także może być zawarta w postaci elektronicznej (art. 7 u.p.b.).

Usługi *efinancing* są rodzajem usług pośrednictwa finansowego (Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok

WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20; Wyrok NSA, 2021, I FSK 1706/20). Jednak umowy o świadczenie usług *efinancing* nie można utożsamiać z klasycznymi formami pośrednictwa stosowanymi w obrocie handlowym, jak np. agencja, komis czy dystrybucja. *Efinancing* stanowi wyrafinowaną postać pośrednictwa, która polega na kompleksowej obsłudze przez bank transakcji dostawy towarów lub świadczenia usług realizowanych przez dostawcę. Świadcząc usługi *efinancing*, bank ułatwia dostawcy dostawę towarów lub świadczenie usług poprzez finansowanie jego działalności. Finansowanie działalności następuje w charakterystyczny sposób właściwy tylko dla umowy o świadczenie usług *efinancing*. Ponadto bank nie koncentruje się na zbyciu towarów lub usług (nie uczestniczy w bieżącym obrocie handlowym w typowy sposób właściwy dla pośredników), lecz dynamizuje proces dostawy towarów lub świadczenia usług przez dostawcę. Finansowanie przez bank działalności dostawcy przyczynia się do racjonalizacji działalności jego przedsiębiorstwa, a tym samym do zwiększenia ilości dostarczanych towarów oraz świadczonych usług (zob. Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Kocot, Skowrońska-Bocian, 2017, s. 503; Kocot, 2015, s. 311; Tokarski, 2005, s. 87).

4. Podstawy prawne świadczenia usług *efinancing* w prawie cywilnym

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym w Polsce nie występują odrębne regulacje prawne stanowiące jurydyczne podstawy umowy o świadczenie usług *efinancing* jako odrębnej instytucji prawnej. Zawieranie umów o świadczenie usług *efinancing* jest dopuszczalne zgodnie z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c. W świetle tego przepisu strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swojego uznania, byleby jego treść albo cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Do umów tych należy stosować przepisy prawa cywilnego o umowach w ogólności, odpowiednie przepisy części ogólnej prawa zobowiązań, a także – w razie potrzeby – przepisy o umowach nazwanych w drodze analogii (zob. Pannert, 2019, s. 90). Mając na uwadze, że przy umowach o świadczenie usług *efinancing* wykorzystuje się konstrukcję przelewu wierzytelności, zastosowanie znajdują art. 509 i nast. k.c. zawierające regulacje dotyczące cesji (zob. Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14).

W oparciu o art. 509 § 1 k.c. dostawca, jako wierzyciel, może bez zgody odbiorcy, jako dłużnika, dokonać przeniesienia wierzytelności na bank, chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Jeżeli wierzytelność jest stwierdzona pismem, przelew tej wierzytelności także powinien być stwierdzony pismem (art. 511 k.c.). Tak więc w przypadku finansowania krótkoterminowych wierzytelności handlowych dostawców lub odbiorców towarów i usług stwierdzonych pismem również umowa o świadczenie usług *efinancing* powinna zostać zawarta w formie pisemnej.

W świetle art. 512 k.c. dopóki dostawca, jako zbywca, nie zawiadomi odbiorcy (dłużnika) o dokonanych przelewach, spełnienie świadczenia do rąk dostawcy, jako poprzedniego wierzyciela, ma skutek względem nabywcy wierzytelności, czyli banku, chyba że w chwili spełnienia świadczenia odbiorca (dłużnik) wiedział o przelewach. Mając na uwadze, że w ramach umowy o świadczenie usług *efinancing* bank nabywa wierzytelność od dostawcy, w celu uniknięcia ewentualnych komplikacji związanych ze spełnieniem świadczenia, zawiadomienia odbiorcy o przelewach wierzytelności powinien podjąć się bank. Należy podkreślić, iż takie zawiadomienie powinno nastąpić niezwłocznie, aby uniknąć spełnienia przez odbiorcę świadczenia na rzecz dostawcy oraz ewentualnych niedogodności związanych z koniecznością dokonania dodatkowych rozliczeń pomiędzy stronami umowy.

Ponadto do umowy o świadczenie usług *efinancing* należy również stosować przepisy dotyczące odsetek ustawowych – odsetek kapitałowych (art. 359 § 2¹–2³ k.c.) oraz odsetek za opóźnienie (art. 481 § 2¹–2² k.c.) (Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20), a także odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu cywilnego z części ogólnej prawa zobowiązań odnoszące się do niewykonania albo nieprawidłowego wykonania umowy (art. 471 i nast. k.c.).

Należy nadmienić, że powszechne wykorzystywanie określonej umowy nienazwanej albo znaczna doniosłość gospodarcza takiej umowy może przyczynić się do prawnego unormowania statusu tego typu umowy (zob. Brzozowski, Jastrzębski, Kaliński, Skowrońska-Bocian, 2016, s. 137), jak miało to miejsce chociażby w przypadku umowy leasingu (art. 709¹–709¹⁸ k.c.).

5. Jurydyczne problemy występujące na tle umowy o świadczenie usług *efinancing*

Aktualny brak szczegółowych regulacji prawnych dotyczących umowy o świadczenie usług *efinancing* może prowadzić do wystąpienia problemów związanych z finansowaniem krótkoterminowych wierzytelności handlowych dostawców albo odbiorców towarów i usług.

W judykaturze zgodnie wskazuje się, że dostawca towarów i usług korzystając z *efinancingu* ponosi względem banku odpowiedzialność cywilną zgodnie z przepisami o odpowiedzialności sprzedawcy z tytułu rękojmi za wady (Wyrok WSA w Warszawie, 2010, III SA/Wa 1572/09; Wyrok WSA w Warszawie, 2011, III SA/Wa 41/11; Wyrok NSA, 2012, I FSK 66/12; Wyrok WSA w Warszawie, 2013, III SA/Wa 222/13; Wyrok WSA w Warszawie, 2014, III SA/Wa 519/14; Wyrok NSA, 2016, I FSK 624/15; Wyrok WSA w Warszawie, 2017, III SA/Wa 1023/17; Wyrok NSA, 2020, I FSK 1324/17; Wyrok WSA w Warszawie, 2020, III SA/Wa 1193/20). Dostawca towarów i usług (zbywca wierzytelności) jest odpowiedzialny względem banku (nabywcy wierzytelności) za istnienie prawa (art. 556³ k.c.) (zob. Wyrok SA w Łodzi, 2017, I ACa 1261/16; Wyrok SA w Warszawie, 2018, VII AGa 183/18). W sytuacji istnienia wady prawnej przelanej wierzytelności, stosownie do art. 560 § 1 k.c., bank może odstąpić od umowy albo żądać obniżenia ceny przelanej wierzytelności. W przypadku odstąpienia od umowy, stosownie do art. 560 § 2 k.c., strony powinny sobie wzajemnie zwrócić otrzymane świadczenia zgodnie z przepisami dotyczącymi umów wzajemnych (zob. Wyrok SA w Warszawie, 2018, VII AGa 183/18). Jeżeli z powodu wady prawnej bank złoży oświadczenie o odstąpieniu od umowy albo o obniżeniu ceny przelanej wierzytelności, może on także żądać od dostawcy towarów i usług naprawienia szkody, którą poniósł przez to, że zawarł umowę, nie wiedząc o istnieniu wady, choćby szkoda była następstwem okoliczności, za które dostawca towarów i usług nie ponosi odpowiedzialności (art. 574 § 1 k.c.). Bank może skorzystać z przytoczonych uprawnień, gdy przelane wierzytelności nie mają cech, o których zapewniał dostawca towarów i usług, np. nie są bezsporne, wymagalne i nieprzedawnione (zob. Wyrok SA w Łodzi, 2017, I ACa 1261/16).

Zgodnie z art. 558 § 1 k.c., odpowiedzialność z tytułu rękojmi za wady strony mogą rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć. Rozszerzenie zakresu odpowiedzialności dostawcy towarów i usług z tytułu rękojmi za wady wydaje się korzystne dla banku, jednak w rzeczywistości skutkuje zmniejszeniem zainteresowania dostawców umowami o świadczenie usług *efinancing*. Nie można też wykluczyć sytuacji, w której bank, dążąc do zwiększenia liczby zawieranych umów

o świadczenie usług *efinancing*, zdecyduje się na ograniczenie albo wyłączenie odpowiedzialności dostawcy z tytułu rękojmi, aby zachęcić większą liczbę klientów do korzystania z oferowanych usług finansowania krótkoterminowych wierzytelności handlowych.

Należy wskazać, że ograniczenie lub wyłączenie odpowiedzialności dostawcy z tytułu rękojmi za wady stanowi dla banku istotne zagrożenie. Aktualnie obowiązujące rozwiązania prawne umożliwiają wystąpienie sytuacji, w której odbiorca towarów i usług (dłużnik) nie spełni świadczenia na rzecz banku (nabywcy wierzytelności), natomiast bank, w związku z wyłączeniem odpowiedzialności dostawcy, nie będzie mógł dochodzić swoich roszczeń od dostawcy (zbywcy wierzytelności). Mając na uwadze, że niektóre banki świadczą usługi finansowania krótkoterminowych wierzytelności handlowych o minimalnej wartości 500 000 złotych, kilka bądź kilkanaście wierzytelności niespłaconych przez dostawców albo odbiorców towarów i usług może doprowadzić do zmniejszenia płynności finansowej banku. Warto nadmienić, że nie ma limitu wartości finansowanych wierzytelności w ramach *efinancingu*, co oznacza, że na podstawie umowy o świadczenie usług *efinancing* mogą być finansowane krótkoterminowe wierzytelności handlowe o wartości nawet kilku milionów złotych. W takim przypadku skutkiem niespłacenia wierzytelności przez kilku bądź kilkunastu dostawców albo odbiorców towarów i usług – gdy wartość każdej z wierzytelności wynosi przynajmniej kilka milionów złotych – może być nawet utrata przez bank płynności finansowej, w konsekwencji prowadząca do jego upadłości. Nawiązując do rzymskiej paremii *commodum eius esse debet, cuius periculum est* (Bojarski, Dajczak, Sokala, 2007, s. 24) można stwierdzić, że także w przypadku *efinancingu* ponoszącemu ryzyko bankowi nie zawsze przypadają tylko korzyści.

Biorąc pod uwagę przytoczony wcześniej art. 558 k.c. dopuszczający modyfikację zakresu odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady, zgoda banku na ograniczenie albo wyłączenie odpowiedzialności dostawcy towarów i usług z tytułu rękojmi za wady nie powinna budzić zastrzeżeń, gdyż bank, jako przedsiębiorca, a więc podmiot profesjonalnie zajmujący się m.in. finansowaniem krótkoterminowych wierzytelności handlowych, jest – a przynajmniej powinien być – świadomy podejmowanego ryzyka. Jednak należy mieć na uwadze art. 2 u.p.b., w świetle którego bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami prawa, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym, co oznacza, że ponoszone przez bank ryzyko związane z prowadzeniem działalności gospodarczej obciąża nie tylko bank, lecz także podmioty, które

zdeponowały w nim swoje środki pieniężne, np. osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki samorządu terytorialnego itp. Nie można zapomnieć, że środki pieniężne zdeponowane w banku objęte są ochroną gwarancyjną na podstawie przepisów ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2253; dalej: u.B.F.G.). Jednak przepisy ustawy o bankowym funduszu gwarancyjnym nie zapewniają bezpieczeństwa środków pieniężnych wszystkich podmiotów, które zdeponowały w banku swoje środki. W art. 22 u.B.F.G. przedstawiono enumeratywne wyliczenie podmiotów, których depozyty nie korzystają z ochrony gwarancyjnej, a wśród nich należy wymienić chociażby jednostki samorządu terytorialnego. Dążenie przez bank do zwiększenia zysków z tytułu świadczonych usług *efinancing*, przy jednoczesnym skorzystaniu z art. 558 k.c. w celu ograniczenia albo wyłączenia odpowiedzialności dostawcy towarów i usług z tytułu rękojmi za wady, może prowadzić do poważnych problemów finansowych nie tylko dla banku, lecz także niektórych jego kontrahentów.

Należy podkreślić, że *de lege lata* niektóre z obowiązujących przepisów Kodeksu cywilnego odnoszących się do rękojmi za wady nie spełniają należycie swojej funkcji w przypadku umowy o świadczenie usług *efinancing*, a brak przepisów szczególnych, modyfikujących zasady tej odpowiedzialności na tle tej umowy, umożliwia wystąpienie sytuacji, w której bank utraci płynność finansową, co w konsekwencji może doprowadzić do jego upadłości, natomiast niektórzy kontrahenci banku mogą stracić zdeponowane w nim środki pieniężne. W związku z powyższym, *de lege ferenda* należy podnieść postulat nowelizacji ustawy – Prawo bankowe w celu wprowadzenia kilku przepisów regulujących najważniejsze kwestie dotyczące umowy o świadczenie usług *efinancing*, zwłaszcza przepisu szczególnego wyłączającego – dopuszczalną w świetle art. 558 k.c. – swobodę modyfikowania zasad odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady stron umowy o świadczenie usług *efinancing*, dla podniesienia poziomu ochrony interesów zarówno banku, jak i niektórych jego kontrahentów. Wymienienie w przepisach aktu normatywnego, w tym przypadku ustawy – Prawo bankowe, nazwy umowy nie sprawiłoby, że należałoby ją zaliczyć do umów nazwanych (zob. Ofiarski, 2013, s. 630), a wprowadzenie kilku przepisów odnoszących się do *efinancingu* stanowiłoby doskonały punkt wyjścia do wprowadzenia w przyszłości pełnej ustawowej regulacji umowy o świadczenie usług *efinancing*, a tym samym nadanie jej charakteru umowy nazwanej.

Zakończenie

Umowa o świadczenie usług *efinancing* służy finansowaniu krótkoterminowych wierzytelności handlowych. Ze względu na niejednorodny charakter tej umowy bywa ona porównywana do innych umów, m.in. umowy przelewu wierzytelności, umowy *faktoringu* oraz umowy *forfaitingu*. Umowa o świadczenie usług *efinancing* wykazuje pewne podobieństwa względem tych umów, niemniej jednak przeważają różnice niepozwalające na utożsamianie jej z tymi umowami. Z tego też względu umowę o świadczenie usług *efinancing* należy traktować jako nowy typ empiryczny umów nienazwanych.

Jednak brak konkretnych przepisów odnoszących się wyłącznie do umowy o świadczenie usług *efinancing* stanowi barierę dla jej popularyzacji oraz dynamicznego rozwoju tego typu usług. Pomimo wzrastającej liczby orzeczeń odnoszących się do *efinancingu*, nadal pojawiają się wątpliwości względem statusu umowy o świadczenie usług *efinancing*. Poza tym, brak szczegółowych regulacji dotyczących tej umowy powoduje ryzyko wystąpienia sytuacji, w której bank z powodu niewłaściwego świadczenia usług *efinancing* może stracić płynność finansową, co skutkować może nawet ogłoszeniem jego upadłości. Z tych względów należy wprowadzić kilka przepisów regulujących najważniejsze kwestie dotyczące umowy o świadczenie usług *efinancing*, chociażby przepisy wyłączające możliwość modyfikacji zasad odpowiedzialności dostawców towarów i usług z tytułu rękojmi za wady w przypadku tej umowy.

Mając na uwadze, że *efinancing* stanowi atrakcyjną formę finansowania, można antycypować jego dalszy rozwój. Wzrost liczby zawieranych umów o świadczenie usług *efinancing* może przyczynić się do ugruntowania pozycji tej umowy. W przyszłości może to skutkować wprowadzeniem regulacji prawnych właściwych wyłącznie dla umowy o świadczenie usług *efinancing*, a tym samym nadaniem jej charakteru umowy nazwanej.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2324 z późn. zm.

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 931 z późn. zm.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2253.

Orzeczenia

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 listopada 2012 r., I FSK 66/12, LEX nr 1291234.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 25 listopada 2016 r., II FSK 2883/14, LEX nr 2170160.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 listopada 2016 r., I FSK 624/15, LEX nr 2231649.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 lutego 2020 r., I FSK 1324/17, LEX nr 3041217.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 czerwca 2021 r., I FSK 1706/20, LEX nr 3196607.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 2 marca 2010 r., III SA/Wa 1572/09, LEX nr 606804.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 6 września 2011 r., III SA/Wa 41/11, LEX nr 897985.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 19 marca 2013 r., III SA/Wa 222/13, LEX nr 1806487.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 27 maja 2014 r., I SA/Gl 1318/13, LEX nr 1522188.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 grudnia 2014 r., III SA/Wa 519/14, LEX nr 1618224.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 maja 2017 r., III SA/Wa 1023/17, LEX nr 2364869.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 30 lipca 2020 r., III SA/Wa 1193/20, LEX nr 3055589.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 kwietnia 2017 r., I ACa 1261/16, Portal Orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Łodzi, orzeczenia.lodz.sa.gov.pl.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 lutego 2018 r., VII AGa 183/18, LEX nr 2488186.

Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 października 2014 r., VIII GC 234/14, LEX nr 1896502.

Dokumenty

Pismo Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 3 września 2010 r., IPPP3/443-243/09-5/S/MM. Pobrano z sip.mf.gov.pl (3.01.2022).

- Pismo Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 17 czerwca 2013 r., IBPBI/2/423-335/13/JD.
Pobrano z sip.mf.gov.pl (3.01.2022).
- Pismo Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 9 października 2013 r., IPPP3/443-243/09/13-12/S/MM. Pobrano z sip.mf.gov.pl (3.01.2022).
- Pismo Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 29 maja 2015 r., IPPP1/4512-197/15-2/BS.
Pobrano z sip.mf.gov.pl (3.01.2022).
- Pismo Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 11 czerwca 2015 r., IPPB1/4511-299/15-4/JS.
Pobrano z sip.mf.gov.pl (3.01.2022).
- Pismo Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 20 marca 2017 r., IBPBI/2/423-335/13-1/MM.
Pobrano z sip.mf.gov.pl (3.01.2022).
- Pismo Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z dnia 14 grudnia 2021 r., IPPP3/443-243/09-3/S/IG. Pobrano z sip.mf.gov.pl (13.08.2022).

Źródła internetowe

- Bank Pekao. (b.d). Pobrano z www.pekao.com.pl (3.01.2022).

Literatura

- Biskupski, Z. (2014). *Faktoring w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo Wiedza i Praktyka.
- Bajor, B., Kociucki, L., Kondek, J. M., Królikowska, K. (2020). *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Bojarski, W., Dajczak, W., Sokala, A. (2007). *Verba iuris. Reguły i kazusy prawa rzymskiego*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.
- Brzozowski, A., Jastrzębski, J., Kaliński, M., Skowrońska-Bocian, E. (2016). *Zobowiązania. Część ogólna*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Brzozowski, A., Jastrzębski, J., Kaliński, M., Kocot, W. J., Skowrońska-Bocian, E. (2017). *Zobowiązania. Część szczegółowa*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Brzozowski, A., Jastrzębski, J., Kaliński, M., Kocot, W. J., Skowrońska-Bocian, E. (2021). *Zobowiązania. Część szczegółowa*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Cempura, A., Kosolik, A. (2021). *Metodyka sporządzania umów gospodarczych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Ciepla, H. (2013). W: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 3, cz. 1. *Zobowiązania* (s. 977–991). Warszawa: LexisNexis.
- Czachórski, W., Brzozowski, A., Safjan, M., Skowrońska-Bocian, E. (2009). *Zobowiązania. Zarys wykładu*. Warszawa: LexisNexis.
- Katner, P. (2011). *Przeniesienie wierzytelności w umowie faktoringu*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Katner, W. J. (2018). W: W. J. Katner (red.), *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane* (wyd. 3, s. 1–23). Seria: System Prawa Prywatnego 9, Z. Radwański (red.). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.

- Kocot, W. J. (2015). W: W. J. Katner (red.), *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane* (wyd. 2, s. 290–359). Seria: System Prawa Prywatnego 9, Z. Radwański (red.). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Kozieł, G. (2010). W: A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 3. *Zobowiązania. Część ogólna* (s. 736–754). Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kreczmańska-Gigol, K. (2006). *Faktoring w świetle prawa cywilnego, podatkowego i bilansowego*. Warszawa: Difin.
- Machnikowski, P. (2020). W: K. Osajda (red.), *Prawo zobowiązań – część ogólna* (wyd. 3, s. 618–620). Seria: System Prawa Prywatnego 5, Z. Radwański (red.). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Mazur, L. (2008). *Prawo bankowe. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Mojak, J. (2021). W: K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*. T. 2. *Komentarz*. Art. 450–1088. *Przepisy wprowadzające* (s. 177–193). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Ofiarski, Z. (2013). *Prawo bankowe*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Pannert, M. (2019). W: T. Mróz (red.), *Zobowiązania* (s. 85–98). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Paxford, B. (2013). W: H. Gronkiewicz-Waltz (red.), *Prawo bankowe. Komentarz* (s. 36–47). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Radwański, Z., Olejniczak, A. (2020). *Zobowiązania – część ogólna*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Radwański, Z., Panowicz-Lipska, J. (2019). *Zobowiązania – część szczególna*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Rogacka-Łukasik, A. (2011). *Factoring w obrocie krajowym i międzynarodowym*. Warszawa: Difin.
- Safjan, M. (2020). W: K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny*. T. 1. *Komentarz*. Art. 1–449¹⁰ (s. 1145–1156). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Sikorski, G. (2015). *Prawo bankowe. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Sikorski, G. (2019). W: J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz* (s. 943–950). Warszawa: Wolters Kluwer.
- Sobolewski, P. (2013). W: K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 2. *Zobowiązania* (art. 353–921¹⁶ KC). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Stecki, L. (1997). *Forfeiting*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.
- Szuster, S., Wyrwiński, M. (2005). W: F. Zoll (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*. T. 1. *Komentarz do art. 1–92*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Tokarski, M. (2005). *Faktoring w małych i średnich przedsiębiorstwach. Forma krótkoterminowego finansowania działalności*. Kraków: Oficyna Ekonomiczna.
- Witczak, H., Kawałko, A. (2015). *Zobowiązania*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.

- Wolak, G. (2020). W: M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz* (wyd. 2, s. 1128–1134). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Załucki, M. (2020). W: M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz* (wyd. 2, s. 235–236). Warszawa: Wydawnictwo C. H. BECK.
- Ziarko-Siwiek, U. (2009). W: W. Przybylska-Kapuścińska (red.), *Pośrednictwo finansowe w Polsce* (s. 373–401). Warszawa: CeDeWu.

Streszczenie

Regularne świadczenie przez banki usług finansowania krótkoterminowych wierzytelności handlowych dostawców albo odbiorców towarów i usług doprowadziło do wykreowania nowego typu umowy – umowy o świadczenie usług *efinancing*. Jednak wykreowanie tego rodzaju umowy nasuwa wiele jurydycznych wątpliwości. Jaki jest przedmiot umowy o świadczenie usług *efinancing*? Czy jest ona nową umową nienazwaną, czy tylko rzadko wykorzystywaną odmianą umowy nazwanej? Które z istniejących regulacji prawnych znajdują zastosowanie do tego typu umowy? Jakie problemy prawne występują na tle umowy o świadczenie usług *efinancing*? Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na powyższe pytania.

SŁOWA KLUCZOWE: *efinancing*, umowa o świadczenie usług *efinancing*, finansowanie krótkoterminowych wierzytelności handlowych dostawców i odbiorców towarów lub usług

Summary

The regular provision of financing services by banks for short-term trade receivables of suppliers or recipients of goods and services has led to the creation of a new type of contract, i.e. an agreement for the provision of *efinancing* services. However, the creation of this type of contract raises many juridical doubts. What is the subject of the contract for the provision of *efinancing* services? Is an *efinancing* contract a new unnamed contract, or just a rarely used variation of a named contract? Which existing legal regulations apply to this type of contract? What legal problems occur in relation to the contract for the provision of *efinancing* services? This article is an attempt to answer the above questions.

KEYWORDS: *efinancing*, agreement for the provision of *efinancing* services, financing of short-term commercial debts of suppliers and recipients of goods or services

Nota o autorze

Radosław Robiński – absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; główne obszary działalności naukowej: innowacyjne formy finansowania; e-mail: radoslaw_robinski@wp.pl; ORCID: 0000-0002-2782-8516.

